

WICEPREZES
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
MAŁGORZATA MOTYLOW

KPS.410.002.01.2022

Pani
Marlena Małą
Minister Rodziny i Polityki Społecznej
Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej
ul. Nowogrodzka 1/3/5
00-513 Warszawa

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

zmienione zgodnie z treścią uchwały nr 50/2022 Kolegium Najwyższej Izby Kontroli z dnia 26 października 2022 r.

P/22/031 Wsparcie systemu pieczy zastępczej w procesie deinstytucjonalizacji

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej (dalej: MRiPS lub Ministerstwo), ul. Nowogrodzka 1/3/5, 00-513 Warszawa.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Marlena Małąg, Minister Rodziny i Polityki Społecznej (dalej: Minister), od 4 czerwca 2019 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnili: Bożena Borys-Szopa, Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, od 4 czerwca 2019 r. do 15 listopada 2019 r. Elżbieta Rafalska, Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, od 16 listopada 2015 r. do 3 czerwca 2019 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Programowanie i wspieranie rozwiązań na rzecz wsparcia procesu deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019-2021. Dla realizacji celów kontroli wykorzystano dowody sporządzone w latach wcześniejszych oraz w okresie późniejszym, a także dane statystyczne z tych okresów.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli. Departament Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny.
Kontrolerzy	1. Sylwia Płuszevska, starszy inspektor kp., upoważnienie do kontroli nr KPS/29/2022 z 4 maja 2022 r. 2. Michał Przybylski, specjalista kp., upoważnienie do kontroli nr KPS/30/2022 z 4 maja 2022 r.

(akta kontroli t. I str. 1-2)

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Minister w niewielkim stopniu realizował zadania związane z rozwojem systemu pieczy zastępczej nad dzieckiem wynikające z art. 28a pkt 4 i art. 34 ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej³, mimo iż dysponował szeregiem finansowych i merytorycznych narzędzi, jakie wprowadzono ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej⁴. Tym samym nie przyczynił się do wsparcia systemu pieczy zastępczej w procesie deinstytucjonalizacji, rozumianego jako odejścia od opieki instytucjonalnej na rzecz rodzinnych form opieki, w tym stworzenia warunków do rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej z jednoczesnym ograniczeniem opieki instytucjonalnej, a także procesu obejmującego pracę z rodziną oraz umożliwiającego dzieciom pozostanie we właściwie funkcjonujących rodzinach lub ewentualnego do nich powrotu.

Formą najbardziej zbliżoną do naturalnego środowiska, w jakiej powinno się wychowywać dziecko, jest rodzina zastępcza. Stąd też wynika potrzeba działań wspierających rozwój pieczy rodzinnej, a tym samym odchodzenie od form instytucjonalnych. Odpowiedzią na powyższe wyzwania są wprowadzone rozwiązania prawne, określone m.in. w art. 112⁷ § 1 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy⁵ oraz w art. 231 i 232 ustawy o pieczy zastępczej. Pomimo tego, od wejścia w życie ustawy, tj. od początku 2012 r., nie odnotowano znaczących postępów w zakresie przechodzenia z systemu pieczy instytucjonalnej na system opieki rodzinnej, o czym świadczy wskaźnik deinstytucjonalizacji, który do 2021 r. wzrósł z 73,8% do 77,7% (tj. o 3,9 pp.). Powolny proces odchodzenia od instytucjonalnych form pieczy zastępczej wynika głównie z niedoboru rodzin zastępczych niezawodowych i zawodowych. Uwagę zwraca przede wszystkim systematyczny spadek liczby kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej. Liczba przeszkolonych kandydatów do pełnienia rodzin zastępczych zawodowych zmniejszyła się z 663 w 2012 r. do 423 w 2021 r., rodzin spokrewnionych z 866 do 746, a kandydatów do prowadzenia rodzinnych domów dziecka ze 102 do 69. Nieznacznie wzrosła jedynie liczba kandydatów na rodziny zastępcze niezawodowe z 2413 do 2556.

Pomimo dostrzegania już w 2017 r. potrzeby zmian legislacyjnych w ustawie o pieczy zastępczej, po dyskontynuacji prac parlamentu nad projektem ustawy złożonym w 2018 r., Ministerstwo przedłożyło Radzie Ministrów kolejny projekt dopiero w maju 2022 r., tj. po 30 miesiącach od rozpoczęcia kolejnej kadencji Sejmu. W konsekwencji nadal nie został utworzony rejestr mający ułatwić powiatom poszukiwanie wolnych miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej na terenie innych powiatów, a także nie zostały wprowadzone korzystne dla rodzin zastępczych zmiany dotyczące wzrostu ich wynagrodzeń.

W ocenie NIK, istotny spadek liczby kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej stanowi bardzo poważne zagrożenie dla funkcjonowania całego systemu pieczy zastępczej. Tymczasem Ministerstwo w niewielkim stopniu wykorzystywało ustawowe uprawnienia oddziaływania i możliwości przeciwdziałania niekorzystnym tendencjom wynikającym m.in. z art. 187 ustawy o pieczy zastępczej, tj.:

- nie zapewniano finansowego wsparcia dla gminnych programów wsparcia rodziny oraz powiatowych programów dotyczących rozwoju systemu pieczy zastępczej (ust. 1 pkt 2);

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Dz. U. z 2018 r. poz. 762, ze zm., dalej: ustawa o działach administracji rządowej.

⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 447; dalej: ustawa lub ustawa o pieczy zastępczej.

⁵ Dz. U. z 2020 r. poz. 1359, dalej: Kodeks rodzinny i opiekuńczy.

- nie zlecano i nie finansowano badań, ekspertyz i analiz w obszarze działań na rzecz wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej (ust. 1 pkt 4);
- nie opracowywano rządowych programów wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej (ust. 1 pkt 5);
- w niewielkim zakresie współdziałano z organizacjami pozarządowymi w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej (ust. 1 pkt 7);
- nie utworzono rejestru centralnego obejmującego dane z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej (ust. 4).

O braku racjonalnej koncepcji działań w zakresie rozwoju systemu pieczy zastępczej świadczy wydatkowanie środków publicznych na stworzenie narzędzia analitycznego służącego do weryfikacji postępów procesu deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej w powiatach (3601,1 tys. zł) oraz na zakup licencji oprogramowania (553,5 tys. zł) do ww. narzędzia. Pomimo, że projekt zakończono w maju 2018 r., to narzędzie to do dziś nie jest wykorzystywane. W ocenie NIK, były to wydatki niegospodarne.

Zwrócić należy uwagę, że dopiero w czerwcu 2022 r. Rada Ministrów uchwaliła przygotowaną przez Ministerstwo *Strategię rozwoju usług społecznych, polityka publiczna na lata 2021-2035*⁶, obejmującą m.in. zagadnienia związane z deinstytucjonalizacją pieczy zastępczej. Z uwagi na nieprecyzyjne zapisy w Strategii odnośnie jej wdrożenia (tj. *osiągnięcie założeń Strategii będzie wymagać przeprowadzenia szeregu reform systemowych państwa, których realizacja musi zostać rozłożona w czasie*), nie jest możliwe określenie, czy i w jakim stopniu ww. dokument będzie stanowił wsparcie w procesie deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej. W ocenie NIK powyższe może również uniemożliwiać ewaluację postępów wdrażania Strategii.

Minister zatwierdzał programy szkoleń dla asystentów rodziny i kandydatów do sprawowania pieczy zastępczej. W badanej próbie 15 programów nie stwierdzono nieprawidłowości. Minister gromadził dane z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej i przedkładał Radzie Ministrów informację o realizacji ustawy o pieczy zastępczej, a także monitorował realizację zadań z niej wynikających.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁷ kontrolowanej działalności

OBSZAR

Programowanie i wykonywanie zadań na rzecz wsparcia procesu deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej

1. Koordynacja współpracy, strategii działań oraz inna dokumentacja dotycząca rozwoju procesu deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej

Opis stanu faktycznego

Zgodnie z art. 28a pkt 4 ustawy o działach administracji rządowej, minister właściwy do spraw rodziny jest odpowiedzialny za rozwój systemu pieczy zastępczej nad dzieckiem, a zadania ministra w tym zakresie zostały określone m.in. w art. 187 oraz w art. 247 ustawy o pieczy zastępczej.

⁶ Dalej: Strategia.

⁷ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

Deinstytucjonalizacja w odniesieniu do pieczy zastępczej wynika z Konwencji ONZ o prawach dziecka⁸ oraz w *Ogólnoeuropejskich wytycznych dotyczących przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności*⁹ (dalej: *Ogólnoeuropejskie wytyczne*). W polskim prawodawstwie istota deinstytucjonalizacji została zawarta w obowiązującym od 1 stycznia 2012 r. art. 112⁷ § 1 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, zgodnie z którym sąd umieszcza dziecko w instytucjonalnej pieczy zastępczej, jeżeli brak jest możliwości umieszczenia dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej lub z innych ważnych względów nie jest to zasadne.

(akta kontroli t. II str. 741-763)

Przez dziesięć lat od wejścia w życie ustawy o pieczy zastępczej, wskaźnik deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej – rozumiany jako procentowy udział dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej w odniesieniu do wszystkich dzieci umieszczonych w rodzinnych i instytucjonalnych formach pieczy zastępczej, wzrósł o niecałe cztery punkty procentowe z 73,8% w 2012 r. do 77,7% w 2021 r. W tym okresie liczba dzieci przebywających w pieczy zmniejszyła się z 78,6 tys. do 72,6 tys. (o 7,6%), w tym w instytucjonalnej pieczy zastępczej z 20,5 tys. do 15,9 tys. (o 22,4%), a w rodzinnej pieczy zastępczej z 58,1 tys. do 56,7 tys. (o 2,4%). W latach 2012-2021 liczba rodzinnych form pieczy zastępczej uległa zmniejszeniu z 40,1 tys. do 35,4 tys., tj. o 11,7%. Największy spadek liczby rodzinnych form pieczy zastępczej odnotowano wśród rodzin zastępczych niezawodowych (z 12,2 tys. do 10,8 tys., tj. o 11,5%) oraz rodzin zastępczych spokrewnionych (z 25,8 tys. do 23,2 tys., tj. o 10,1%). Jednocześnie w tym samym okresie wzrosła liczba rodzin zastępczych zawodowych (z 1,8 tys. do 2,1 tys., tj. o 16,7%) oraz rodzinnych domów dziecka (z 228 do 734, tj. o 222%). Wyraźny spadek liczby rodzin zastępczych niezawodowych nie przełożył się na wzrost liczby rodzin zastępczych zawodowych w drodze przekształcenia, którego tryb został określony w art. 54 ustawy o pieczy zastępczej. Liczba przeszkolonych kandydatów do pełnienia funkcji rodzin zastępczych zawodowych zmniejszyła się z 663 w 2012 r. do 423 w 2021 r., rodzin spokrewnionych z 866 do 746, a kandydatów do prowadzenia rodzinnych domów dziecka ze 102 do 69. Jedynie w przypadku kandydatów na rodziny zastępcze niezawodowe odnotowany został wzrost z 2413 w 2012 r. do 2556 w 2021 r.

MRiPS po dyskontynuacji procedowania opracowanego w 2018 r. projektu¹⁰ nowelizacji ustawy w związku z nową kadencją Sejmu RP dwukrotnie kierowało do konsultacji społecznych kolejne projekty zmian: projekt z 27 października 2020 r.¹¹, projekt z 7 września 2021 r.¹². Najistotniejsze założenia, z perspektywy deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej, dotyczyły: zakazu tworzenia nowych placówek opiekuńczo-wychowawczych, zwiększenia minimalnego poziomu wynagrodzeń rodzin zastępczych oraz utworzenia specjalnego rejestru teleinformatycznego zawierającego m.in. dane o liczbie rodzin zastępczych na terenie poszczególnych powiatów, który miał ułatwić poszukiwanie wolnych miejsc

⁸ Przyjęta została przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w 1989 r. Konwencja weszła w życie w 1990 r. Polska ratyfikowała konwencję w 1991 r.

⁹ Dokument został opracowany w listopadzie 2012 r. przez Europejską Grupę Ekspertów do spraw przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności.

¹⁰ Projekt przewidywał m.in. a) zwiększenie usług na rzecz rodziny i dziecka tak, by dzieci rzadziej trafiały do pieczy zastępczej; b) rozwiązania mające na celu zmniejszenie liczby placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz zwiększenie liczby podmiotów rodzinnych form pieczy zastępczej; c) zaostrenie zakazu umieszczania w pieczy instytucjonalnej dzieci młodszych; d) wprowadzenie zasady, że w przypadku skierowania przez powiat dziecka do placówki opiekuńczo-wychowawczej, powiat sam musiałby pokryć koszty umieszczenia dziecka w pieczy; e) wprowadzenie rejestru kandydatów do prowadzenia rodzinnych form pieczy zastępczej oraz samych rodzin wraz z rejestrem instytucjonalnych form pieczy zastępczej, połączenie planu pracy z rodziną i planu pomocy dziecku.

¹¹ <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12339651>.

¹² <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12351101>.

w pieczy zastępczej na terenie całej Polski. W wersji projektu nowelizacji ustawy, która w trakcie kontroli NIK, została skierowana 1 lipca 2022 r. do Sejmu, dokonano zmian m.in. w poniższym zakresie:

1. Regulacji wynagrodzeń – pierwotnie zaproponowano rodzinie zastępczej zawodowej oraz prowadzącemu rodzinny dom dziecka miesięczne wynagrodzenie nie niższe niż kwota minimalnego wynagrodzenia za pracę. Natomiast najnowsza wersja projektu nowelizacji ustawy wskazuje stałą kwotę 3100 zł brutto¹³.
2. Zniesienie zakazu tworzenia nowych placówek opiekuńczo-wychowawczych – pierwotnie zaproponowano absolutny zakaz tworzenia nowych placówek¹⁴. Wyjątek, czyli ewentualna możliwość otwarcia nowych placówek opiekuńczo-wychowawczych, miała dotyczyć sytuacji, w której wniosek złożono w okresie wchodzenia w życie ustawy, zaś opinię na temat zasadności utworzenia placówki miał wydać Rzecznik Praw Dziecka. Najnowsza wersja projektu nowelizacji ustawy umożliwi otwieranie nowych placówek, gdy jest to umotywowane szczególnymi potrzebami lokalnymi albo gdy utworzenie nowej placówki opiekuńczo-wychowawczej lub przekształcenie istniejącej placówki nie spowoduje zwiększenia liczby miejsc w instytucjonalnej pieczy zastępczej na terenie danego powiatu.

Poza ww. regulacją wynagrodzeń oraz rejestrem centralnym, projekt wprowadził również możliwość organizowania rodzinnych domów dziecka na terenie powiatu innego niż powiat organizujący rodzinny dom dziecka. W projekcie odstąpiono od większości rozwiązań, które zostały zaproponowane w projekcie nowelizacji z 2018 r. w celu zwiększenia tempa odchodzenia od instytucjonalnych form pieczy zastępczej. Zrezygnowano m.in. z przepisów:

- umożliwiających tworzenie rodzinnych form pieczy zastępczej przez podmioty niepubliczne, które realizowałyby to zadanie na zlecenie;
- zaostrzających zakaz umieszczania w pieczy instytucjonalnej dzieci młodszych (docelowo poniżej 10. roku życia);
- obejmujących stosowaniem ustawy o pieczy zastępczej wszystkich rodzin wychowujących dzieci, nie tylko tych z problemami opiekuńczo-wychowawczymi;
- mających na celu wzmocnienie przez specjalistów rodzin biologicznych w celu ograniczenia przypadków oddzielania dziecka od rodziny oraz sprzyjaniu powrotom dzieci z pieczy zastępczej do rodziny biologicznej;
- wprowadzających zasadę, że w przypadku skierowania przez powiat dziecka do placówki opiekuńczo-wychowawczej, powiat sam miałby pokryć koszty umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej, a gmina byłaby zwolniona ze współfinansowania pobytu dziecka w placówce.

Pomimo dostrzeganej przez MRiPS potrzeby dokonania zmian legislacyjnych w celu przyspieszenia procesu deinstytucjonalizacji, MRiPS przedłożyło projekt zmian legislacyjnych do Rady Ministrów dopiero w maju 2022 r., tj. po upływie 30 miesięcy od rozpoczęcia kadencji Sejmu¹⁵. Stwierdzono również nieprawidłowość polegającą na niedostępności dokumentów związanych z pracami nad projektem

¹³ Tym samym MRiPS odstąpiło od zaproponowanego w projekcie nowelizacji ustawy o pieczy zastępczej z 2018 r. powiązania wysokości minimalnego wynagrodzenia rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka z kwotą minimalnego wynagrodzenia za pracę, o którym mowa w ustawie z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz. U. z 2020 r. poz. 2207).

¹⁴ Opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego, interwencyjnego, specjalistyczno-terapeutycznego, regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych i interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych.

¹⁵ IX kadencja Sejmu RP rozpoczęła się 12 listopada 2019 r.

zmian legislacyjnych na stronach Rządowego Centrum Legislacyjnego (opis obu nieprawidłowości znajduje się w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*).

(akta kontroli t. II str. 764-765, 767, 786-952)

Oprócz wyżej wymienionych zmian legislacyjnych, MRiPS opracowywało dokumenty strategiczne obejmujące kwestie deinstytucjonalizacji. Projekt dokumentu pn. *Usługi społeczne i zdrowotne na rzecz niezależnego i bezpiecznego życia. Strategia deinstytucjonalizacji usług w Polsce 2021-2035*, przygotowany przez zespół pod kierownictwem Sekretarza Stanu Pawła Wdówika, stanowił strategię rozwoju zgodną z art. 9 pkt 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju¹⁶. Przyjęcie tego dokumentu miało spełniać jeden z warunków podstawowych niezbędnych do otrzymania przez Polskę środków finansowych z UE w ramach perspektywy 2021-2027, tj. 4.4. *Krajowe ramy strategiczne polityki na rzecz włączenia społecznego i ograniczenia ubóstwa*, w zakresie istnienia krajowych lub regionalnych ram strategicznych polityki lub ram ustawodawczych na rzecz włączenia społecznego i ograniczenia ubóstwa dotyczących środków na rzecz przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej¹⁷.

W projekcie dokumentu określono harmonogram działań w perspektywie do 2035 r., który zakładał m.in.:

- zmiany prawne reformujące pieczę zastępczą do 2023 r. oraz wejście w życie nowych przepisów od 2027 r.;
- wdrożenie nowych zasad zatrudniania i dofinansowania rodzin zastępczych do 2025 r.;
- stworzenie i wdrożenie do 2027 r. nowych standardów przygotowywania rodziców zastępczych;
- funkcjonujący krajowy monitoring losów dzieci do 2023 r.

Projekt przewidywał również powołanie w 2021 r. w MRiPS pełnomocnika rządu ds. deinstytucjonalizacji usług społecznych i zdrowotnych, który kierowałby zespołem doradczym składającym się z przedstawicieli administracji rządowej, Kancelarii Prezydenta RP, organizacji samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych i świata nauki. Zadaniem tego zespołu byłoby wspieranie administracji rządowej w koordynowaniu i bieżącym monitorowaniu procesu rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji wsparcia.

Projekt dokumentu nie został przekazany do dalszego procedowania w związku z rozbieżnością koncepcji w zakresie deinstytucjonalizacji usług społecznych¹⁸ pomiędzy Sekretarzem Stanu Pawłem Wdówikiem, odpowiedzialnym za przygotowanie projektu dokumentu¹⁹, a Ministrem Rodziny i Polityki Społecznej. Rozbieżności zdań w odniesieniu do projektu Strategii dotyczyły zakresu i tempa wprowadzanych zmian.

W czasie dalszych prac nad projektem Strategii zmieniono jej zakres i kierunki proponowanych zmian oraz charakter ze strategii rozwoju, o której mowa w art. 9 pkt 3 ustawy o polityce rozwoju, na politykę publiczną, o której mowa w art. 5 pkt 7b ustawy o polityce rozwoju. Zgodnie z wyjaśnieniami Sekretarza Stanu Stanisława

¹⁶ Dz. U. z 2021 r., poz. 1057, ze zm., dalej: ustawa o polityce rozwoju.

¹⁷ Warunki podstawowe zostały określone w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiającym wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (...).

¹⁸ 3 lipca 2021 r. Sekretarz Stanu Paweł Wdówik na serwisie społecznościowym Twitter.com poinformował, że projekt Strategii przygotowany przez zespół pod jego kierownictwem przewidywał dokładny plan rozwiązania problemu, jakim są instytucjonalne formy opieki. Istniały jednak różnice zdań w tym zakresie między Sekretarzem Stanu a Ministrem. Wpis dostępny pod adresem: https://twitter.com/pawel_wdowik/status/1411341941145583618.

¹⁹ Zgodnie z zarządzeniem nr 1 Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 12 stycznia 2021 r. w sprawie powołania Zespołu do spraw opracowania Strategii deinstytucjonalizacji usług społecznych w Polsce.

Szweda, zmiana charakteru i podstawy prawnej przygotowywanego dokumentu wynikała z uzgodnień przeprowadzonych z Ministrem Funduszy i Polityki Regionalnej. W nowym projekcie Strategii nie przewidziano powołania pełnomocnika rządu ds. deinstytucjonalizacji usług społecznych, a także nie określono dokładnego harmonogramu poszczególnych działań na rzecz pieczy zastępczej. Wskazano jedynie, że osiągnięcie założeń Strategii będzie wymagać przeprowadzenia szeregu reform systemowych państwa, których realizacja musi zostać rozłożona w czasie. W dniu 15 czerwca 2022 r. Rada Ministrów przyjęła uchwałę w sprawie przyjęcia Strategii²⁰. Założenia przyjętej Strategii wpisują się w rozwiązania przedstawione w *Ogólnoeuropejskich wytycznych* w zakresie dotyczącym potrzeby stworzenia alternatywnych rozwiązań rodzinnych i świadczonych przez społeczności lokalne, wykorzystania dostępnych źródeł finansowania deinstytucjonalizacji w ramach funduszy unijnych oraz projektowania rozwiązań w zakresie deinstytucjonalizacji, które przeciwdziałałyby wykluczeniu społecznemu. W związku z procedowaniem projektu Strategii stwierdzona została nieprawidłowość polegająca na nieopublikowaniu na stronach MRiPS sprawozdania z przebiegu i wyników konsultacji publicznych w terminie 30 dni od dnia ich zakończenia (opis znajduje się w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*).

(akta kontroli t. II str. 552-553, 559-737; t. III str. 270-402)

W okresie objętym kontrolą Minister monitorował realizację zadań wynikających z ustawy o pieczy zastępczej, zgodnie z art. 187 ust. 1 pkt 1 ustawy. Monitorowanie realizacji ustawy odbywało się poprzez gromadzenie i analizę sprawozdań rzeczowo-finansowych przekazywanych przez jednostki samorządu terytorialnego w okresach półrocznych oraz sprawozdaniach jednorazowych przekazywanych przez powiaty poprzez Centralną Aplikację Statystyczną (dalej: CAS).

(akta kontroli t. IV str. 546)

W latach 2019-2021 MRiPS nie zlecało, ani nie finansowało badań, ekspertyz i analiz w obszarze działań na rzecz wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, w których mowa w art. 187 ust. 1 pkt 4 ustawy.

(akta kontroli t. IV str. 431-432)

Od 1 października 2016 r. do 31 maja 2018 r. w ramach umowy zawartej z Ministerstwem Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, partnerstwo trzech organizacji pozarządowych²¹ realizowało projekt pn. *Stworzenie i wdrożenie narzędzia badawczego służącego weryfikacji procesu deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej w powiatach*. Głównym celem projektu było stworzenie oraz wdrożenie narzędzia analitycznego, przy wykorzystaniu danych ilościowych i jakościowych, do weryfikacji rozwiązań dotyczących procesu deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej w powiatach. W *Połączonym piątym i szóstym sprawozdaniu z wykonywania przez Polskę Konwencji o Prawach Dziecka oraz protokołów fakultatywnych*, w pkt 21 dotyczącym m.in. postępów w procesie deinstytucjonalizacji opieki wskazano wprost, że w 2018 r. wypracowany został zestaw wskaźników, wykresów i algorytmów ułatwiający weryfikację stanu deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej w powiatach. Jednocześnie w uzasadnieniu do projektu ustawy zmieniającej ustawę o pieczy zastępczej z 2018 r. wskazano, że jednym z nowych zadań ministra właściwego do spraw rodziny byłoby opracowywanie i wydawanie standardów dotyczących wspierania rodziny, tworzenia, funkcjonowania i likwidowania rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz organizacji i prowadzenia ośrodków adopcyjnych. Standardy te byłyby opracowywane m.in. na podstawie analizy statystyczno-jakościowej wynikającej z nowopowstałego wówczas narzędzia badawczego do oceny

²⁰ Uchwała nr 135 Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 2022 r. w sprawie przyjęcia polityki publicznej pod nazwą Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.) (M. P. poz. 767).

²¹ WiseEuropa, Fundacja Polki Mogą Wszystko i Koalicja na rzecz Rodzinnej Opieki Zastępczej.

przebiegu przemian jakościowych w pieczy zastępczej. Pomimo poniesienia wydatku w łącznej wysokości 4 154 610 zł, do zakończenia kontroli NIK, Ministerstwo nie wdrożyło narzędzia stworzonego w ramach ww. projektu (opis znajduje się w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*).

(akta kontroli t. I str. 318-339)

W latach 2019-2021 MRiPS dofinansowało realizację ośmiu projektów obejmujących tematykę deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej, w tym szkolenie kadr w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój²², Działanie 2.8 Rozwój usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym. W ramach dwóch konkursów zakwalifikowano do dofinansowania łącznie osiem projektów:

- a) cztery projekty z konkursu z 2016 r.²³ na łączną kwotę 17,8 mln zł²⁴, których okres realizacji przewiduje się maksymalnie do 30 czerwca 2022 r.,
- b) cztery projekty z konkursu 2018 r.²⁵ na łączną kwotę 17,8 mln zł²⁶, których okres realizacji przewiduje się maksymalnie do 31 października 2023 r.

W przypadku wszystkich ww. projektów źródła finansowania przedstawiały się następująco: płatność budżetu środków europejskich w części odpowiadającej finansowaniu ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (86,9% kwoty dofinansowania) i dotacja celowa w części odpowiadającej współfinansowaniu krajowemu (13,1% kwoty dofinansowania).

W ramach tego samego działania 2.8 MRiPS ogłosiło projekt pn. *Wsparcie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w okresie epidemii COVID-19*, w ramach którego możliwy był zakup sprzętu komputerowego przeznaczonego do zdalnej nauki dzieci i młodzieży umieszczonych w pieczy zastępczej. Wartość całego projektu wynosiła 130 mln zł²⁷.

(akta kontroli t. II str. 543)

Do zakończenia czynności kontrolnych Minister nie skorzystał z możliwości prowadzenia lub zlecenia w drodze konkursu ofert organizacjom pozarządowym działań zmierzających do promocji rodzinnej pieczy zastępczej, na podstawie art. 187 ust. 1a ustawy obowiązującego od dnia 1 stycznia 2022 r. Dyrektor Biura Kontroli i Audytu (dalej: BKA), odpowiadający z upoważnienia Ministra, nie udzielił odpowiedzi na pytanie, czy MRiPS planuje w 2022 r. przeprowadzenie konkursu ofert. Wskazał jedynie, że art. 187 ust. 1a ustawy nie ma charakteru obligatoryjnego.

(akta kontroli t. IV str. 432)

MRiPS w informacji o wykonaniu ustawy o pieczy zastępczej za poszczególne lata zamieszczało informację o wysokości wydatków ponoszonych w danym roku na realizację zadań wynikających z ustawy o pieczy zastępczej. Dane uwzględniały podział na strukturę wydatków z uwzględnieniem samorządów gminnych i powiatowych, a także wydatków ponoszonych przez wojewodów oraz MRiPS na

²² Dalej: PO WER.

²³ Konkurs nr POWR.02.08.00-IP.03-00-001/16.

²⁴ 1) Bliżej rodziny – szkolenia dla kadr systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej – beneficjent Województwo Podkarpackie, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie; 2) Akademia wspierania rodziny i pieczy zastępczej – beneficjent Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. J Korczaka w Warszawie; 3) Szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej – beneficjent Województwo Małopolskie, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie; 4) Dla rodziny – doskonalenie zawodowe kadr systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej – beneficjent SOS dla Rodziny w Szczecinie.

²⁵ Konkurs nr POWR.02.08.00-IP.03-00-001/18.

²⁶ 1) Szkolenie kadr pieczy zastępczej – beneficjent Akademia Kultury Informacyjnej; 2) Doskonalenie kompetencji kadr systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej – beneficjent Województwo Śląskie, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego; 3) Partnerstwo dla rodziny – beneficjent Województwo Wielkopolskie, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu; 4) Rozwój kadr systemu rodziny i pieczy zastępczej – beneficjent Lubelski Park Naukowo-Technologiczny S.A.

²⁷ <https://mapadotacji.gov.pl/projekty/1179797/>.

realizację programów ogłaszanych na podstawie art. 247 ust. 1 ustawy o pieczy zastępczej (*Program asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej w 2019 r. oraz Programy asystent rodziny na rok 2020 i 2021*).

(akta kontroli t. IV str. 546)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Pomimo dostrzeżenia już w 2017 r. potrzeby dokonania zmian legislacyjnych w ustawie o pieczy zastępczej oraz po dyskontynuacji prac parlamentu nad projektem ustawy złożonym w 2018 r., MRiPS przedłożyło Radzie Ministrów kolejny projekt zmiany ustawy dopiero w maju 2022 r., tj. po 30 miesiącach od rozpoczęcia kadencji Sejmu, co w ocenie NIK, było działaniem nierzetelnym.

W 2017 r. podjęto prace legislacyjne w zakresie dotyczącym m.in. przyspieszenia tempa deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej oraz zmian dotyczących sytuacji zawodowej asystentów rodziny, na co zwrócono uwagę w informacji Rady Ministrów o realizacji ustawy o pieczy zastępczej w 2016 r.²⁸ W uzasadnieniu do projektu ustawy nowelizującej ustawę o pieczy zastępczej²⁹ wskazano, że wprowadzane zmiany miałyby wzmocnić narzędzia wspierania rodziny, tak by dalszemu zmniejszaniu ulegała liczba dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej, a także wprowadzić mechanizmy zapewniające efektywniejsze pozyskiwanie nowych kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej oraz prowadzących rodzinne domu dziecka. W uzasadnieniu podkreślono, że kwestią wymagającą pilnej ingerencji ustawowej jest przyspieszenie zmian w obszarze instytucjonalnej pieczy zastępczej, w tym wdrożenie rozwiązań zabezpieczających właściwe, stabilne środowisko rodzinne dla dzieci młodszych, zwłaszcza poniżej siódmego roku życia. Nowelizacja ustawy o pieczy zastępczej i innych ustaw nie weszła jednak w życie w związku z dyskontynuacją prac Sejmu VIII kadencji w listopadzie 2019 r.

Minister nie wyjaśnił, dlaczego nie powrócono niezwłocznie do prac legislacyjnych z wykorzystaniem przepisów, które zostały zawarte w projekcie nowelizacji ustawy o pieczy zastępczej przekazanym do Sejmu w 2018 r. Minister wskazał jedynie, że początkowo w 2020 r. rozpoczęto prace nad nowelizacją ustawy o pieczy zastępczej w zakresie dotyczącym adopcji, a dopiero z czasem rozszerzono zakres merytoryczny projektu ustawy, w związku z licznymi uwagami zgłaszanymi przez różne podmioty należące do systemu pieczy zastępczej o potrzebie rozszerzenia zakresu prac legislacyjnych.

NIK podkreśla, że MRiPS dysponowało wiedzą o potrzebie podjęcia prac legislacyjnych w zakresie ustawy o wspieraniu rodziny na etapie przygotowywania informacji o wykonaniu ustawy o pieczy zastępczej w 2016 r. Na etapie prac nad projektem nowelizacji ustawy z 2018 r. MRiPS również otrzymywało liczne uwagi w zakresie koniecznych zmian prawnych zarówno od jednostek samorządu terytorialnego, jak również od organizacji pozarządowych funkcjonujących w obszarze pieczy zastępczej. Tak długa zwłoka w powrocie do prac nad zmianami legislacyjnymi, w szczególności w kontekście tylko nieznacznych postępów procesu deinstytucjonalizacji i stopniowego spadku liczby podmiotów stanowiących rodzinne formy pieczy zastępczej, świadczy o nierzetelnym działaniu Ministra w tym zakresie. Należy także zaznaczyć, że zgodnie z art. 28a pkt 4 ustawy o działach administracji rządowej minister

²⁸ Informacja Rady Ministrów o realizacji w roku 2016 ustawy o pieczy zastępczej, str. 51-52.

²⁹ Projekt wpłynął do Sejmu 9 listopada 2018 r., druk nr 3023.

właściwy do spraw rodziny jest odpowiedzialny za rozwój systemu pieczy zastępczej nad dzieckiem.

W rezultacie przedłużających się prac legislacyjnych, nadal nie weszły w życie przepisy, które pozwalałyby na utworzenie rejestru zawierającego dane dotyczące liczby dzieci znajdujących się w pieczy zastępczej. W uzasadnieniu do nowelizacji ustawy o pieczy zastępczej, procedowanej w 2018 r.³⁰, jednoznacznie wskazano, że utworzenie takiego rejestru będzie kluczową szansą na efektywne poszukiwanie wolnych miejsc w pieczy zastępczej na terenie Polski. Ponadto, w stanowisku Ministra do informacji o wynikach kontroli³¹ przywołano projekt nowelizacji ustawy w 2018 r., wskazując ją jako działanie w kierunku utworzenia ww. rejestru. Działania w zakresie jego utworzenia zostały przewidziane również w projekcie uchwały Rady Ministrów w sprawie Krajowego Planu Działania na rzecz realizacji zalecenia Rady (UE) 2021/1004 z dnia 14 czerwca 2021 r. w sprawie ustanowienia europejskiej gwarancji dla dzieci. Zasadność podjęcia przez Ministra działań w tym zakresie potwierdzają ustalenia kontroli NIK prowadzonych w Powiatowych Centrach Pomocy Rodzinie (dalej: PCPR). Stwierdzono w ich trakcie przypadki poszukiwania przez PCPR wolnych miejsc w pieczy zastępczej dla dzieci poprzez każdorazowe wysyłanie drogą e-mail zapytań do nawet 90 innych PCPR z całego kraju. Istnienie stosownego rejestru dawałoby możliwość znacznie szybszego uzyskiwania wiedzy przez PCPR o wolnych miejscach w pieczy zastępczej.

(akta kontroli t. II str. 766; t. IV str. 430-431)

2. Departament Polityki Rodzinnej (dalej: DPR), odpowiedzialny za przygotowanie projektu ustawy zmieniającego ustawę o pieczy zastępczej i inne ustawy, nie przekazywał dokumentów związanych z przygotowywanym projektem do Departamentu Komunikacji i Promocji (dalej: DKP), co było niezgodne z § 28 ust. 2 zarządzenia nr 5 Dyrektora Generalnego Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej z dnia 8 lipca 2014 r. w sprawie prowadzenia prac legislacyjnych w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej³² (dalej: zarządzenie dotyczące prac legislacyjnych).

W § 28 ust. 1 zarządzenia dotyczącego prac legislacyjnych określono katalog dokumentów dotyczących prac nad projektami założeń projektów ustaw, projektów ustaw i projektów rozporządzeń, które powinny być przekazywane, zgodnie ze stanem prac, do DKP. W § 28 ust. 2 tego zarządzenia wskazano, że dokumenty, o których mowa w ust. 1, komórka wiodąca wysyła do DKP równocześnie z wystaniem ich do właściwych podmiotów lub niezwłocznie po ich otrzymaniu. Projekt ustawy zmieniającej ustawę o pieczy zastępczej i inne ustawy, został opublikowany na stronach Rządowego Centrum Legislacji 10 września 2021 r. wraz z uzasadnieniem, oceną skutków regulacji oraz pismem przekazującym projekt ustawy do uzgodnień. Pomimo tego, że zgodnie z § 28 ust. 1 i ust. 2 zarządzenia dotyczącego prac legislacyjnych, publikacji na stronach RCL podlegają m.in. pisma z uwagami i pisma zawierające odniesienie się do uwag, to DPR nie przekazywał na bieżąco żadnych z tych dokumentów do DKP.

³⁰ <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12310806>.

³¹ Pismo nr BKA-II.081.22.2021.IK przekazany w związku z kontrolą nr P/20/041 pn. Pomoc udzielana rodzinom zastępczym przez koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

³² Zmienionego zarządzeniem nr 12 Dyrektora Generalnego Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 sierpnia 2016 r. zmieniającego zarządzenie w sprawie prowadzenia prac legislacyjnych w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej.

Dyrektor DPR wyjaśnił, że uwagi zgłoszone do projektu na etapie uzgodnień międzyresortowych zostały opublikowane na stronach RCL z opóźnieniem, a zwłoka w przekazaniu dokumentów do DKP w celu ich zamieszczenia wynikała z dużego obciążenia pracą pracowników DPR, w szczególności dotyczącą pilnego podejmowania działań, w tym legislacyjnych, związanych z pomocą obywatelom Ukrainy na terenie RP.

NIK zwraca uwagę, że DPR nie wywiązywał się z obowiązku przekazywania na bieżąco dokumentów związanych z przygotowywanym projektem ustawy do DKP jeszcze przed lutym 2022 r., gdy pojawiła się potrzeba podjęcia działań związanych z pomocą obywatelom Ukrainy.

(akta kontroli t. IV str. 503-505, 517, 643, 785-787)

3. MRiPS poniosło niegospodarny wydatek w łącznej wysokości 4 154 610 zł, z tego:

a/ 3 601 110 zł związane było z realizacją projektu pn. *Stworzenie i wdrożenie narzędzia badawczego służącego weryfikacji procesu deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej w powiatach*, w ramach którego stworzono narzędzie nieupowszechniane przez MRiPS w powiatach, co było niezgodne z celem zrealizowanego konkursu, w ramach którego stworzenie narzędzia zostało dofinansowane ze środków EFS i budżetu państwa;

b/ 553 500 zł poniesiono na zakup 12-miesięcznej licencji oprogramowania niezbędnego do korzystania z narzędzia, pomimo tego, że MRiPS nie dysponowało autorskimi prawami majątkowymi do jego użytkowania.

Zgodnie z wnioskiem o dofinansowanie projektu narzędzie miało ułatwić wprowadzenie zmian w pieczy zastępczej w Polsce do 2020 r. Narzędzie miało wspomagać powiaty poprzez: przeglądanie i analizowanie danych z obszaru pieczy zastępczej z innych powiatów, porównywanie uzyskanych efektów z wynikami innych powiatów, symulację efektów planowanych działań czy przeprowadzenie indywidualnej analizy sytuacji badanego powiatu wskazującej na koszty, a także korzyści deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej. W ramach projektu realizator został zobowiązany również do przebadania za pomocą opracowanego narzędzia 50 powiatów i stworzenia zbiorczego raportu zawierającego między innymi rekomendacje, które miały być wykorzystywane przez MRiPS w procesie szkoleniowym władz samorządowych na temat deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej. Realizacja projektu zakończyła się 31 maja 2018 r.

Minister wyjaśnił, że narzędzie w okresie od czerwca 2018 r. do marca 2022 r. nie było wykorzystywane, ponieważ autorskie prawa majątkowe do utworów stworzonych w ramach projektu, w tym narzędzia, nie zostały w tym okresie przeniesione na MRiPS.

NIK podkreśla, że zgodnie z § 23 ust. 1 umowy o dofinansowanie projektu, która została zawarta przez Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej 26 sierpnia 2016 r. z trzema organizacjami pozarządowymi, beneficjent był zobowiązany do zawarcia z Ministerstwem odrębnej umowy przeniesienia autorskich praw majątkowych, łącznie z wyłącznym prawem do udzielania zezwoleń na wykonywanie zależnego prawa autorskiego, do utworów wytworzonych w ramach projektu. Umowa powinna zostać zawarta na pisemny wniosek Ministerstwa w terminie określonym w tym wniosku. W maju 2018 r., przed zakończeniem projektu, organizacje pozarządowe realizujące projekt zostały zaproszone przez Departament Wdrażania EFS na spotkanie, podczas którego zostały poinformowane o przejmowaniu praw autorskich i otrzymały

projekt umowy przeniesienia autorskich praw majątkowych. Po otrzymaniu uwag beneficjenta do projektu umowy, Departament Wdrażania EFS przekazał projekt umowy do konsultacji departamentom merytorycznym w resorcie. Ostateczna wersja umowy, uwzględniająca wszystkie uwagi, została wysłana jako sprawa pilna, do akceptacji przez departamenty merytoryczne i przez beneficjentów, z terminem do 31 grudnia 2018 r. W dniu 14 lutego 2019 r. umowa przeniesienia autorskich praw majątkowych została przekazana do Dyrektora DPR z prośbą o parafowanie jej i odesłanie do Departamentu Wdrażania EFS. 21 marca 2019 r. Dyrektor DPR w odpowiedzi wskazał, że nie posiada kompetencji do parafowania ww. umowy i odesłał pocztą wewnętrzną oryginały dokumentów do Departamentu Wdrażania EFS. Ostatecznie stosowna umowa o przeniesienie praw majątkowych została zawarta między MRiPS a realizatorami projektu dopiero 15 marca 2022 r.

Ponadto, na potrzeby utrzymania narzędzia Ministerstwo zakupiło od innego podmiotu subskrypcję (licencję czasową) umożliwiającą produkcyjne korzystanie z narzędzia przy użyciu platformy SAP Cloud i SAP HANA na okres 12 miesięcy od dnia zawarcia umowy (tj. 13 grudnia 2018 r.) za kwotę 553 500 zł, pomimo tego, że w tym okresie nie dysponowało autorskimi prawami majątkowymi do korzystania z narzędzia.

W związku z tym, że przez 49 miesięcy, które upłynęły od zakończenia realizacji projektu w maju 2018 r. do czerwca 2022 r., MRiPS w ogóle nie wykorzystywało narzędzia, NIK ocenia poniesione z tego tytułu wydatki na realizację projektu i zakup 12-miesięcznej licencji jako niegospodarne.

(akta kontroli t. I str. 303-439; t. II str. 489-532; t. IV str. 474-489, 592-597, 604, 779-782)

4. MRiPS nie opublikowało na swojej stronie internetowej sprawozdania z przebiegu i wyników konsultacji projektu Strategii w terminie 30 dni od upływu terminu na zgłaszanie opinii do projektu, co stanowiło naruszenie art. 6 ust. 6 ustawy o polityce rozwoju. MRiPS wyznaczyło datę zakończenia konsultacji ww. dokumentu na 2 listopada 2021 r. Zgodnie z przywołanym art. 6 ust. 6 ustawy o polityce rozwoju, do 2 grudnia 2021 r. MRiPS powinno opublikować na swojej stronie internetowej sprawozdanie z przebiegu i wyników konsultacji. Sekretarz Stanu Stanisław Szwed wyjaśnił, że proces ustalenia zapisów projektu Strategii trwał dłużej niż pierwotnie zaplanowano a także, że uwagi do projektu mogły być zgłaszane na wszystkich etapach jego procedowania. W związku z powyższym, sprawozdanie z przebiegu i wyników konsultacji zostanie zamieszczone na stronie MRiPS po opublikowaniu uchwały Rady Ministrów przyjmującej Strategię. Do 24 sierpnia 2022 r. sprawozdanie nie zostało opublikowane na stronach MRiPS, pomimo tego, że uchwała Rady Ministrów przyjmująca Strategię została ogłoszona 10 sierpnia 2022 r.

NIK podkreśla, że przyjęty przez MRiPS sposób postępowania jest sprzeczny z przepisem art. 6 ust 6 ustawy o polityce rozwoju, który jednoznacznie określa termin publikacji sprawozdania z przebiegu konsultacji i nie przewiduje możliwości odstąpienia od zamieszczenia go na stronie w terminie 30 dni od dnia zakończenia konsultacji.

(akta kontroli t. II str. 498; t. IV str. 788)

2. Współpraca i efekty współpracy Ministerstwa z organizacjami pozarządowymi lub innymi podmiotami w zakresie wdrażania rozwiązań usprawniających proces deinstytucjonalizacji

Opis stanu faktycznego

MRiPS w latach 2019-2021 przyjęło dwa wieloletnie resortowe programy współpracy z organizacjami pozarządowymi i podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w zakresie planowania i realizacji polityk publicznych znajdujących się w kompetencjach Ministra: na lata 2018-2020³³ i 2021-2023³⁴. Wsparcie rodziny i piecza zastępcza zostały wskazane w obu programach jako jedno z priorytetowych zadań. Celem szczegółowym określonym w ramach tego zadania było wzmocnienie współpracy z sektorem pozarządowym oraz samego sektora w zakresie wypracowywania rozwiązań mających na celu wsparcie osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz rodzin w poprawie ich sytuacji życiowej. W programach wyszczególniono współpracę o charakterze niefinansowym oraz finansowym, która miała polegać m.in. na:

- zlecaniu organizacjom pozarządowym oraz podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3 realizacji zadań publicznych na zasadach określonych w ustawie;
- wzajemnym informowaniu się o planowanych kierunkach działalności;
- konsultowaniu z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 projektów aktów normatywnych w dziedzinach dotyczących działalności statutowej tych organizacji;
- konsultowaniu projektów aktów normatywnych dotyczących sfery zadań publicznych, o której mowa w art. 4 ustawy z 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z ciałami opiniodawczo-doradczymi;
- tworzeniu wspólnych zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym, złożonych z przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz przedstawicieli właściwych organów administracji publicznej.

W latach 2019-2021 żaden zespół o charakterze doradczym i inicjatywnym w zakresie wspierania rodziny i pieczy zastępczej nie został powołany, pomimo ujęcia tej formy współpracy w programach wieloletnich na lata 2018-2020 i 2021-2023.

We wszystkich trzech programach współpracy, w działaniach planowanych do realizacji przez Ministerstwo, wskazano *Programy asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej*, mające stanowić wsparcie finansowe w realizacji zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego, z których pośrednio mogłyby korzystać organizacje pozarządowe wykonujące na zlecenie zadania gminy lub powiatu. Zwrócić jednak należy uwagę, że program obejmujący koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej nie był realizowany od 2020 r., mimo ujęcia go w programach współpracy.

(akta kontroli t. II str. 770)

MRiPS współpracowało z organizacjami pozarządowymi podczas przygotowywania Strategii. Wstępna koncepcja tego dokumentu została wypracowana przez ponad 100 interesariuszy, w tym organizacji obywatelskich. Rezultaty tych prac zostały

³³ Przyjęty zarządzeniem nr 29 Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 listopada 2017 r. w sprawie przyjęcia programu współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na lata 2018-2020.

³⁴ Przyjęty zarządzeniem nr 35 Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 21 grudnia 2020 r. w sprawie przyjęcia programu współpracy Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na lata 2021-2023.

następnie wykorzystane podczas opracowania wersji Strategii uchwalonej przez Radę Ministrów. W ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi przedstawiciele MRiPS uczestniczyli również w organizowanych przez te podmioty przedsięwzięciach, mających na celu promowanie rodzicielstwa zastępczego, tj. w Kongresie Rodzicielstwa Zastępczego i corocznym Zlocie Asystentów Rodziny.

(akta kontroli t. II str. 566)

W trakcie kontroli ustalono, że Ministerstwo prowadziło korespondencję z organizacjami pozarządowymi w zakresie deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej. Korespondencja dotyczyła m.in. uwag i propozycji zmian prawnych i organizacyjnych mających na celu wsparcie procesu deinstytucjonalizacji i każdorazowo była przypisywana do jednej z pięciu teczek tematycznych, tj.: wspieranie rodziny, rodzinne formy pieczy zastępczej, instytucjonalne formy pieczy zastępczej, usamodzielnianie pełnoletnich wychowanków i adopcja krajowa. W okresie od 1 stycznia 2019 r. do 31 maja 2022 r. zakończono odpowiednio: 425, 664, 693, 84 i 220 spraw w ww. teczkach tematycznych.

MRiPS nie współpracowało z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia procesu deinstytucjonalizacji w sposób cykliczny i skoordynowany. Działania podejmowane przez MRiPS we współpracy z organizacjami pozarządowymi polegały przede wszystkim na prowadzeniu konsultacji i opiniowaniu przez ww. organizacje m.in. projektów nowelizacji ustawy o pieczy zastępczej. MRiPS prowadziło współpracę we wskazanym zakresie m.in. z Koalicją na rzecz Rodzinnej Opieki Zastępczej Stowarzyszeniem SOS Wioski Dziecięce w Polsce. Podsekretarz Stanu Barbara Socha wskazała, że obecnie dokumentem określającym sposób koordynacji działań na rzecz rozwoju procesu deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej jest Strategia, która została przyjęta uchwałą Rady Ministrów 15 czerwca 2022 r.

(akta kontroli t. II str. 776-784; t. IV str. 491-493)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

3. Wsparcie finansowe programów samorządowych

Opis stanu
faktycznego

W latach 2019-2021, MRiPS nie dofinansowywało gminnych programów wsparcia rodziny ani powiatowych programów dotyczących rozwoju systemu pieczy zastępczej (opis stwierdzonej nieprawidłowości znajduje się w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*).

(akta kontroli t. IV str. 547)

W latach 2019-2021 MRiPS ogłosiło i realizowało następujące programy wynikające z dyspozycji zawartej w art. 247 ust. 1 ustawy o pieczy zastępczej:

- *Program asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej na rok 2019* (zaplanowano do 75 mln zł, a wydatkowano 74,8 mln zł – 99,7%);
- *Program asystent rodziny na rok 2020* (zaplanowano do 5,3 mln zł, a wydatkowano 4,4 mln zł – 83%);
- *Program asystent rodziny na rok 2021* (zaplanowano do 8 mln zł, a wydatkowano 5,6 mln zł – 70%).

W latach 2020 i 2021 wydatkowano kwoty wyraźnie niższe od zaplanowanych w programach, co wynikało z rzeczywistego zapotrzebowania zgłoszonego przez gminy wnioskujące o przyznanie dofinansowania.

Programy dofinansowania zatrudnienia asystentów rodziny i koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej na rok 2019 oraz programy dofinansowania zatrudnienia

asystentów rodziny na lata 2020 i 2021 były ogłaszane w drugiej połowie roku (odpowiednio: w lipcu 2019 r., w lipcu 2020 r. oraz w październiku 2021 r.) z uwagi na konieczność oszacowania zapotrzebowania oraz wyliczenia dostępnej kwoty dotacji, a także z uwagi na sytuację wywołaną epidemią wirusa SARS-CoV-2 (w latach 2020-2021). W latach 2019-2021 Minister ogłaszał programy dofinansowania zatrudnienia asystentów rodziny, na które planowano w ramach programu kompleksowego wsparcia rodzin „Za życiem”³⁵ odpowiednio 10 mln zł, 5 mln zł, 8 mln zł.

(akta kontroli t. II. str. 542; t. IV str. 548-549)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Minister w latach 2019-2021 nie realizował dyspozycji zawartej w art. 187 ust. 1 pkt 2 ustawy o pieczy zastępczej, tj. nie dofinansowywał gminnych programów wsparcia rodziny, ani powiatowych programów dotyczących rozwoju systemu pieczy zastępczej.

Minister wyjaśnił, że choć ustawa o pieczy zastępczej w art. 187 ust. 1 pkt 2 nakłada na ministra właściwego do spraw rodziny zadanie dofinansowywania ww. gminnych i powiatowych programów, to przewiduje ona również możliwość dofinansowania zadań własnych gminy i powiatu z zakresu realizacji zadań wspierania rodziny oraz systemu pieczy zastępczej w oparciu o art. 247 ust. 1 tej ustawy. Minister wskazał, że korzystając z tej podstawy prawnej, w 2019 i w 2020 r. ogłaszał stosowne konkursy w celu wsparcia jst.

Odnosząc się do realizacji przez Ministra ww. konkursów, NIK podkreśla, że dyspozycja zawarta w art. 187 ust. 1 pkt 2 dotyczy dofinansowywania gminnych programów wsparcia rodziny, których opracowanie i realizacji należy do zadań własnych gminy, zgodnie z art. 176 pkt 1 ustawy, jak również finansowego wsparcia powiatowych programów dotyczących rozwoju systemu pieczy zastępczej, o których mowa w art. 180 pkt 1. W związku z powyższym, nie można uznać argumentacji Ministra, który w kontekście realizacji zadań określonych w art. 187 ust. 1 pkt 2 przywołał programy dofinansowania zadań własnych gminy i powiatu, wynikające z innych przepisów, tj. zatrudnienie asystentów rodziny wynika z art. 17 ustawy o pieczy zastępczej, a koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, z art. 79 ustawy. Nie stanowiło to więc dofinansowania gminnych i powiatowych programów, o którym mowa w art. 187 ust. 1 pkt 2.

(akta kontroli t. II str. 548)

4. Zatwierdzanie programów szkoleń dla asystentów rodziny i kandydatów do sprawowania pieczy zastępczej

Opis stanu
faktycznego

W 2019 r. Minister, zgodnie z dyspozycją art. 187 ust. 1 pkt 3 ustawy o pieczy zastępczej, zatwierdził dwa programy szkoleń dla asystentów rodziny, o których mowa w art. 12 ustawy, zaś w latach 2020-2021 po trzy takie programy. Natomiast w odniesieniu do programów szkoleń dla kandydatów do sprawowania pieczy zastępczej, o których mowa w art. 44 ustawy o pieczy zastępczej, Minister w latach 2019-2021 zatwierdził odpowiednio: 27, 18, 16 takich programów. Listy zatwierdzonych programów były każdorazowo udostępniane w Biuletynie Informacji Publicznej Ministerstwa, zgodnie z dyspozycją art. 187 ust. 7 ustawy o pieczy zastępczej. W kontrolowanym okresie MRIPS wydało jedną decyzję odmowną dotyczącą zatwierdzenia programu szkolenia dla kandydatów do sprawowania

³⁵ Program został przyjęty uchwałą nr 160 Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 2016 r. (M.P. poz. 1250, ze zm).

pieczy zastępczej. Odmowa została uzasadniona brakami formalnymi stwierdzonymi w przekazanym do zatwierdzenia programie.

(akta kontroli t. II str. 769; t. III str. 177)

Wymagania wobec przedkładanych do zatwierdzenia programów szkoleniowych dla asystentów rodziny zostały określone w art. 12 ust. 5 ustawy, a dla kandydatów do pełnienia funkcji pieczy zastępczej w art. 44 ust. 3 ustawy. Zatwierdzone programy szkoleń powinny zawierać niezbędne elementy dotyczące w szczególności: zakresu programowego, liczby godzin, kwalifikacji osób prowadzących szkolenie, sposobu prowadzenia szkolenia czy materiału dydaktycznego, określone w drodze rozporządzeń w sprawie szkoleń dla asystentów rodziny³⁶ i kandydatów do sprawowania pieczy zastępczej³⁷. Badaniem objęto dokumentację 15 programów szkoleń zatwierdzonych w latach 2019-2021. (sześciu dotyczących asystentów rodziny oraz dziewięciu dotyczących kandydatów do sprawowania pieczy zastępczej). Doboru próby dokonano w sposób celowy z uwzględnieniem obszerności programów. W badanej próbie nie stwierdzono nieprawidłowości. Najwyższa Izba Kontroli jednak zauważa, że zasadnym byłoby, aby Minister, podczas postępowania w sprawie zatwierdzania programu szkolenia, pomimo braku prawnego obowiązku, nie opierał się tylko na oświadczeniach składanych przez podmiot składający wniosek o zatwierdzenie, lecz również podejmował działania w kierunku weryfikacji, czy wykazana we wniosku kadra faktycznie spełnia wymagania określone w § 4 rozporządzenia w sprawie szkoleń dla asystentów rodziny. Ma ona bowiem realny wpływ na zakres wiedzy przekazywany podczas szkolenia i w efekcie na późniejsze, prawidłowe wykonywanie zadań przez asystenta rodziny.

(akta kontroli t. II str. 771)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

5. Opracowanie i finansowanie rządowych programów wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej

Opis stanu
faktycznego

W latach 2019-2021, MRiPS nie opracowywało, ani nie wdrażało rządowych programów wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, co stanowiło naruszenie art. 187 ust. 1 pkt 5 ustawy o pieczy zastępczej.

(akta kontroli t. II str. 547)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Minister w latach 2019-2021 nie opracowywał oraz nie finansował rządowych programów wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, na podstawie art. 187 ust. 1 pkt 5 ustawy o pieczy zastępczej. Minister wyjaśnił, że choć ustawa o pieczy zastępczej w art. 187 ust. 1 pkt 2 nakłada na ministra właściwego do spraw rodziny zadanie dofinansowywania ww. gminnych i powiatowych programów, to przewiduje ona również możliwość dofinansowania zadań własnych gminy i powiatu z zakresu realizacji zadań wspierania rodziny oraz systemu pieczy zastępczej w oparciu o art. 247 ust. 1 tej ustawy. Minister wskazał, że korzystając z tej podstawy prawnej, w 2019 i w 2020 r. ogłaszał stosowne konkursy w celu wsparcia jst.

³⁶ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2011 r. w sprawie szkoleń na asystenta rodziny, Dz.U. z 2011 r. nr 272 poz. 1608, dalej: rsar.

³⁷ Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2011 r. w sprawie szkoleń dla kandydatów do sprawowania pieczy zastępczej, Dz.U. z 2011 r. nr 274 poz. 1620, dalej: rspz.

Ustosunkowując się do tych wyjaśnień, zwrócić należy uwagę, że art. 187 ust. 1 pkt 5 ustawy obliguje Ministra do opracowywania i finansowania rządowych programów wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. Programy wskazane przez Ministra i ogłaszane w 2019 i w 2020 r. na podstawie art. 247 ust. 1 ustawy nie były programami rządowymi uchwalanymi przez Radę Ministrów.

(akta kontroli t. I str. 10-53; t. II str. 547)

6. Działania na rzecz rozwoju systemu informatycznego wspierającego system pieczy zastępczej

Opis stanu faktycznego

MRiPS nie utworzyło rejestru centralnego obejmującego dane dotyczące jednostek realizujących zadania z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, ani osób lub rodzin, którym udzielono wsparcia oraz form udzielonego wsparcia, którego utworzenie przewiduje art. 187 ust. 4 ustawy o pieczy zastępczej. Minister wyjaśnił, że nie zidentyfikował potrzeby uruchomienia ww. rejestru, ponieważ jednostki realizujące zadania z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej korzystają z innych systemów dziedzinowych. W związku z powyższym Minister nie określił również zadań administracji publicznej w zakresie utrzymania i rozwoju systemu informatycznego w jednostkach organizacyjnych rodziny i systemu pieczy zastępczej, co stanowi jedno z zadań ministra właściwego do spraw rodziny zgodnie z art. 187 ust. 1 pkt 6 ustawy.

(akta kontroli t. II str. 546-547; t. IV str. 539-540)

Stwierdzone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

7. Gromadzenie danych z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej i przedkładanie Radzie Ministrów projektu informacji o realizacji ustawy

Opis stanu faktycznego

Minister gromadził, z wykorzystaniem CAS, dane ze sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej przekazywanych przez wojewodę, zgodnie z art. 187 ust. 1 pkt 8 ustawy o pieczy zastępczej.

(akta kontroli t. II str. 772-775)

W latach 2019-2021 Minister, w oparciu o zgromadzone dane przygotowywał coroczne informacje z realizacji ustawy, które terminowo przekazywał Radzie Ministrów, tj. odpowiednio: 16 lipca 2019 r., 29 lipca 2020 r. i 23 lipca 2021 r. W przygotowanych informacjach nie formułowano rekomendacji dotyczących deinstytucjonalizacji.

(akta kontroli t. II str. 533-541, 768)

Stwierdzone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następującą uwagę i wnioski:

- Uwaga W związku z poniesieniem niegospodarnych wydatków na stworzenie, wdrożenie i utrzymanie narzędzia analitycznego służącego do wspierania procesu deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej w powiatach, które od 2018 r. pozostaje niewykorzystywane, zdaniem NIK konieczne jest dochowanie należytej staranności na etapie planowania i realizacji działań skutkujących wydatkami ze środków publicznych.
- Wnioski
1. Podjęcie działań na rzecz dofinansowania gminnych programów wspierania rodziny i powiatowych programów dotyczących rozwoju systemu pieczy zastępczej, zgodnie z art. 187 ust. 1 pkt 2 ustawy o pieczy zastępczej.
  2. Podjęcie działań na rzecz opracowania i finansowania rządowych programów wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, zgodnie z art. 187 ust. 1 pkt 5 ustawy o pieczy zastępczej.
  3. Opublikowanie na stronie internetowej MRiPS sprawozdania z przebiegu i wyników konsultacji projektu Strategii.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Prezesa Najwyższej Izby Kontroli. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwagi
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwagi i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, 30 sierpnia 2022 r.

Małgorzata Motylow
Wiceprezes
Najwyższej Izby Kontroli

/-/

.....
podpis

Zmian w wystąpieniu pokontrolnym dokonał:

Najwyższa Izba Kontroli
Departament Pracy, Spraw Społecznych
i Rodziny
p.o. Dyrektor
Dariusz Rogowski

.....
podpis

Ciąg dalszy wystąpienia pokontrolnego.

Na podstawie art. 35c ust. 1 ustawy o NIK, kontrolerzy Najwyższej Izby Kontroli w wystąpieniu pokontrolnym z dnia 30 sierpnia 2022 r. dokonali w dniu 16 listopada 2022 r. sprostowań omyłek poprzez:

- 1) Zastąpienie na str. 2, w wierszu 4 od góry, wyrazów: „4 czerwca” wyrazami: „15 listopada”.
- 2) Zastąpienie na str. 5 w wierszu 17 od góry, liczby: „72,6”, liczbą „72,9”.
- 3) Zastąpienie na str. 5 w wierszu 17 od góry, liczby: „7,6”, liczbą „7,3”.
- 4) Zastąpienie na str. 5 w wierszu 18 od góry, liczby: „15,9”, liczbą „16,3”.
- 5) Zastąpienie na str. 5 w wierszu 18 od góry, liczby: „22,4”, liczbą „20,5”.
- 6) Zastąpienie na str. 5 w wierszu 18 od góry, liczby: „56,7”, liczbą „56,6”.
- 7) Zastąpienie na str. 5 w wierszu 19 od góry, liczby: „2,4”, liczbą „2,6”.
- 8) Zastąpienie na str. 5 w wierszu 20 od góry, liczby: „35,4”, liczbą „36,9”.
- 9) Zastąpienie na str. 5 w wierszu 20 od góry, liczby: „11,7”, liczbą „8”.
- 10) Zastąpienie na str. 5 w wierszu 25 od góry, liczby: „222”, liczbą „221,9”.

Za zespół Kontrolny
Michał Przybylski

.....
Specjalista kp.